

Betragtninger om forholdet kunde / bank med bakgrunn i sak

Bilek/Hervig - Sparebank1 Oslo og Akershus AS

Innledning

Jeg har avgitt vitneforklaring både i tingretten og lagmannsretten i rettssaken mellom Bilek/Hervig og Sparebank1 Oslo og Akershus AS. Jeg har tidligere vært ansatt i bank i 18 år som advokat og har som sådan erfaring med forholdet kunde/bank, særlig i de situasjoner der det har oppstått et motsetningsforhold mellom kunde og bank.

Som vitne i rettssaken ble jeg spurt bl.a. om forbrukerbegrepet og om det vernet som forbrukere er gitt i finansavtaleloven.

Jeg vil gjerne presisere at min betraktninger nedenfor ikke bygger på faktum i rettssaken, men er generelle betraktninger knyttet til forholdet kunde/bank, særlig hvor bankens handlinger og ønsker ikke er i samsvar med kundens. Når man skal vurdere rettsreglenes anvendelse i en konkret tvist, er det viktig å være klar over de underliggende forhold, ønsker og mål som gjør seg gjeldende på begge sider i kundeforholdet.

Kunde/bank

Utgangspunktet er at banker konkurrerer hardt om kunder både innenfor privatkunde- og bedriftsmarkedet. Bankene kjemper om å fremstille seg som attraktive og konkurransedyktige på pris. Konkurransen medfører at bankene innenfor utvalgte områder legger til en del tilleggstjenester utover selve kreditten og prisen på denne. Slike tilleggstjenester kan være forhold som knyttet seg til rådgivning, erfaring med spesielle sektorer av næringslivet og utstrakt service.

I hvilken grad denne markedsføring av tilleggstjenester forplikter banken rettslig, kan det sies mye om. Men ofte vil kunden legge stor vekt på hvordan banken opptrer og hvilken bistand de kan få f.eks. til rådgivning og da tilnærmet «gratis». Dette gjelder særlig innenfor bedriftsmarkedet i forhold til mindre bedrifter som ofte er uten godt oppbygd eller egen fagadministrasjon.

Etter min mening må banken selv vurdere om slike forhold som rådgivning/service kan gi spesielle forventninger hos kunden også i tilfelle der det er en presset situasjon mellom kunde og bank. Det er særdeles viktig at banken opptrer profesjonelt og objektivt i disse situasjonene. Det kan banken gjøre ved å være særdeles nøye med å følge de spilleregler som finansloven og øvrige bestemmelser om forbrukervern, gir kunden.

Forskyvning av risiko

I de tilfelle en bank ser at et engasjement begynner å bli mer risikofylt enn det banken selv vurderer er riktig, gitt de sikkerheter som foreligger og økonomiske forhold hos kunden, vil banken ofte se på muligheten for å overføre risiko til andre for dermed å redusere egen risiko. I forhold til mindre bedrifter vil dette ofte skje gjennom spredning av engasjementet på f.eks. bedrift og eiere av bedriften.

Det er nettopp det som skjer i den foreliggende sak. I seg selv er dette ikke ulovlig eller etisk uforsvarlig, men her trer banken inn på et område som krever stor årvåkenhet fra bankens side og forsvarlig saksbehandling. Ofte inntreer disse situasjoner der bedriften trenger mer likviditet og er helt avhengig av banken for å oppnå dette. Dette gir banken mulighet for å oppnå en redusert risiko totalt sett fordi bedriften og eiere som nevnt er helt avhengig av likviditetstilførsel for videre drift. Spørsmålet blir da om eiere i slike situasjoner tar helt selvstendige og godt gjennomtenkte valg både for seg selv og bedriften de leder.

I slike situasjoner vil kunden eller eiere av kunden strekke seg langt for å oppnå det de mener vil «redde» situasjonen og kanskje ikke tenke godt nok over alle forhold som bør vurderes. Det banken av erfaring vet er at bedrifter med svekket likviditet/økonomi ofte er dårligere stilt enn det eiere og ledere av bedriften gir uttrykk for.

Banken må i slike tilfelle ikke legge press på kunden og ikke legge opp til en saksbehandling som medfører at det ikke blir tid til å foreta alle nødvendige og godt gjennomtenkte vurderinger. Det er viktig at det gis tid for kunden og dens eiere til å vurdere alle sider ved tilbudet og vilkår som banken setter for nye lån/likviditet.

Forbruker

Finansavtaleloven fastslår at loven ikke kan fravikes til skade for en forbruker. Loven definerer forbruker som fysisk person når kredittavtalens formål for personen ikke hovedsakelig er knyttet til næringsvirksomhet. Videre er det i loven fastslått at loven ikke kan fravikes til skade for en kredittkunde dersom kredittkunden er en fysisk person, og kreditten er sikret ved pant i et formuesgode som tilhører kredittkunden uten at godet hovedsakelig er knyttet til kredittkundens næringsvirksomhet. Det typiske eksempel er næringskreditt sikret med pant i kundens privatbolig. I slike tilfeller inntreer alle de rettigheter som forbrukeren er gitt i finansavtaleloven.

Det kan i noen tilfelle være tvil om kunden opptre som forbruker eller næringsdrivende i finansavtalelovens forstand. I slike tilfeller er min erfaring at bankene ofte velger å forholde seg til kunden som forbruker og benytter seg av de standard forbrukeravtaledokumenter som finansnæringen har utarbeidet.

Dersom en bank velger en slik løsning og inngår avtaler på forbrukervilkår, vil alle de vernebestemmelsene for forbrukere som fremgår av finansloven gis anvendelse. Bankene må opptre på en slik måte at kunden får den informasjon han har krav på og ikke bare det, men også slik at kunden skjønner den informasjonen som gis og får tid til å sette seg inn i den informasjonen som gis. Dette er helt avgjørende.

Om banken har fulgt disse bestemmelsene beror på en konkret vurdering i den enkelte sak.

Hokksund, den 26. oktober 2015.

Arne K. Stokke